

Vogelwerkgroep Zutphen
en omstreken

jaarboek 2018

Inhoudsopgave

voorwoord	3
1 succes voor de VWG bij het faunabeleid van de provincie	4
2 de jonge vogelaars	6
3 meerkoetenprocedure in 2018	9
4 ringer worden	10
5 jaarverslag vogelringstation Eefde	14
6 excursies in 2018	16
7 weekeindje Tiengemetten	18
8 broedvogels van het Emerpark in 2018	22
9 de roek in 2018, opnieuw in mineur	30
10 kijkhut Rammelwaard zonder vogels?	34
11 VWG bestuursverslag 2018	36
colofon	38

Voorwoord

Hoe meer we over vogels weten, hoe beter we ze kunnen beschermen. En dus proberen we zoveel mogelijk over onze vogels te weten te komen. Zo telt Jeroen al jarenlang het aantal roeken in ons werkgebied. Nauwgezet houdt hij de ontwikkeling bij. En die is vooral buiten de bebouwde kom niet al te best. En Remke heeft in haar tuin haar eigen ringstation geopend. Dat is na het ringstation van Steven het tweede ringstation in ons werkgebied. Daarvoor moest Remke wel eerst een paar jaar een ringerscursus volgen, want ringer wordt je niet zomaar. Michel stortte zich met Frank op de inventarisatie van broedvogels in het Emerpark. We weten nu precies welke vogels daar zitten en in welke aantallen.

Met al onze gegevens kon Hans de strijd aangaan met de provincie over het faunabeleid en over meerkoeten. En Hans had succes! Ook Johan had succes om nu eindelijk de kijkhut in de Rammelwaard bereikbaar te maken zonder dat alle vogels wegvliegen als je aan komt lopen. Nog even geduld: de ruigte moet nog wat meer body krijgen.

We krijgen dus dingen voor elkaar. De vogels hebben iets aan ons! En daarom is het goed dat we bestaan. En dat we met velen zijn. Vorig jaar hadden we zo'n 150 leden, waarvan bijna 10% jeugdleden. Met allebei zijn we heel blij. Behalve inventariseren en strijden doen we natuurlijk ook leuke dingen. De excursies springen daarbij het meest in het oog. We gingen in 2018 zelfs naar Tiengemeten. Want het is natuurlijk leuk dat vogels van onze inspanningen profiteren, wij willen andersom natuurlijk ook graag van vogels blijven genieten. En dat het liefst nog jarenlang. We doen ons best.

Joost Meilof, namens het bestuur van de VWG Zutphen e.o.

1 succes voor de VWG bij het faunabeleid van de provincie

Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wnb) van kracht. In de Wnb staat de bescherming van de inheemse in flora en fauna voorop. De provincie ziet het als haar taak om door middel van gericht faunabeleid waar nodig in te grijpen in het voorkomen van plant- en diersoorten.

Faunabeheer kan verschillende doelen hebben: ten behoeve van de jacht, uit oogpunt van bestrijding van schade en overlast of om populaties te beheren. De Wnb biedt hiervoor de kaders. De provincie kan op onderdelen nader beleid formuleren. In december 2018 heeft de provincie een nieuwe Kadernota Faunabeleid Gelderland 2018 vastgesteld.

Hoe werkt het provinciale beleid?

Niemand mag zomaar dieren verjagen of doden. Maar als er schade is aan de landbouw of als de volksgezondheid in het geding is, kan iemand een ontheffing aanvragen van het verbod om dieren te verjagen of te doden. De provincie zal die ontheffing verlenen als in het faunabeheerplan is aangetoond dat de instandhouding van de soort niet schaadt. Zo'n faunabeheerplan wordt opgesteld door de Faunabeheereenheid Gelderland (FBE).

De FBE coördineert de uitvoering van het faunabeheer. Dit betekent dat ook de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van jacht en de landelijke en provinciale vrijstellingen bij de FBE zijn neergelegd. Naast de jagersorganisatie en grondeigenaren zitten als maatschappelijke organisaties de Dierenbescherming in de FBE, evenals SBB, Natuurmonumenten en Gelders Landschap. De laatste drie organisaties krijgen voor hun terreinbeheer deels geld van de provincie. Zij zijn tevens jachthouder in de eigen gebieden. Een op vogelbescherming gerichte organisatie zit niet in de FBE.

Wie veroorzaken schade?

Van de faunaschade in Gelderland is in 2017 circa 75% veroorzaakt door vogels, vooral ganzen. De winterschade door kolgans, brandgans en grauwe gans is in 2017 getaxeerd op ruim € 2,2 miljoen. Daarbij moet worden gesteld dat er een ruimhartig toegepaste schadeopname is door taxateurs in de aangewezen rustgebieden voor winterganzen. Maar deze schade wordt niet allemaal vergoed door de provincie, omdat er bijvoorbeeld niet voldoende beschermingsmaatregelen of preventiemaat-

regelen genomen zijn. De getaxeerde schade geeft dus geen reëel beeld van de werkelijke kosten. Ganzen mogen dus van de provincie worden afgeschoten. Gelukkig is het doden van spreeuw en roek volgens de provincie niet ecologisch verantwoord. SOVON-cijfers gaven trouwens al veel langer aan dat spreeuw en roek achteruit gaan. Niet voor niets was er het jaar van de spreeuw!

Wat vinden wij?

De VWG is van mening dat de beleidsnota teveel uitgaat van jacht en schadebestrijding. En te weinig van goed beheer van de totale fauna. De samenhang met natuurbescherming, ecologisch herstel en soortbescherming ontbreekt. Ook zijn wij niet blij met de rol en vooral de samenstelling van de FBE. Vogels veroorzaken circa 75% van de faunaschade, maar een op vogelbescherming gerichte organisatie zit niet in de FBE. Een vreemde afweging. De FBE heeft wel een brede samenstelling, maar zeker geen evenwichtige. Ook vreemd is dat de jagers zowel de vogeltellingen uitvoeren als de schadebestrijding. De slager keurt zijn eigen vlees. Dat de FBE geen oog heeft voor vogels, blijkt onder andere uit het voorstel van de FBE aan de provincie om spreeuw en roek op de vrijstellingslijst te plaatsen, zodat die kunnen worden afgeschoten. De VWG heeft daar bezwaar tegen gemaakt bij de provincie. En met succes! Spreeuw en roek worden verwijderd uit de bijlage Vrijstelling soorten inzake schade en overlast. Ze zijn voor even veilig...

Hans Grotenhuis

Grauwe gans: schadeveroorzaker volgens de provincie.

2 de jonge vogelaars

De jonge vogelaars gaan hun tweede seizoen alweer in. Iedere keer is het geweldig om met de kinderen op pad te gaan en te zien wat ze allemaal beleven. Maar voor het zover is komt er nog het een en ander bij kijken. Wat te denken van overleg, plannen maken voor een activiteit, contacten onderhouden met de ouders, uitnodigen, veiligheid, privacywetgeving, vervoer, kijkers, telescoop, bij slecht weer een onderkomen waar we dan een activiteit kunnen organiseren, promoten van wat we doen middels de media, noem maar op.

De eerste les

Maar we hebben de taken in het team goed verdeeld, dus gaat dat eigenlijk vloeiend. We kijken dan ook altijd snel uit naar het doel waarvoor de groep jonge vogelaars is opgericht: met de kinderen naar buiten gaan en genieten van de natuur en de vogels om ons heen. En dat is echt geweldig. De kinderen komen alleen naar onze verzamelplaats of worden door hun ouders gebracht. De eerste keer zijn ze natuurlijk nog wat verlegen, maar na een aantal keren is dat over en komen de verhalen los van voetbal, paardrijden, zwemmen of vakanties. Maar ook wat ze zelf al hebben gezien aan dieren die in onze natuur voorkomen. We verbazen ons als begeleiders over wat de kinderen soms al weten van de natuur in eigen land.

Momenteel bestaat de groep uit 13 enthousiaste jongens en meisjes in de leeftijd van 7 tot 12 jaar. Per seizoen trachten we 7 of 8 keer op pad te gaan. De activiteiten duren doorgaans twee uur, maar dat loopt weleens uit, afhankelijk van waar we naartoe gaan. We proberen meestal in de buurt vogels te kijken. Denk hierbij aan Hackfort, de Tondense heide, de Rammelwaard, Voorstonden, de uiterwaarden langs de IJssel en gewoon in de stad Zutphen zelf. Tijdens deze zogenaamde praktijkochtenden proberen we de kinderen te laten zien en horen welke vogels in bepaalde leefgebieden voorkomen. Daarnaast vertellen we iets over het gedrag van de vogels die we zien en hoe die te herkennen zijn. Uiteraard is er ook ruimte voor al het andere moois dat de natuur te bieden heeft.

Er zijn ook wel eens binnenactiviteiten, zoals braakballen pluizen in combinatie met een filmvertoning over uilen, zoals de film Lotte en de Uilen. En wat te denken van het timmeren van nestkasten? Ieder jeugdlid kreeg zijn eigen getimmerde kast mee naar huis om buiten op te hangen in de tuin of op het balkon. Tijdens het seizoen proberen we de jonge vogelaars alle facetten van het vogels kijken mee te geven. Zo hebben we ook een bezoek gebracht aan twee vogelringers die de kinderen uitleg gaven over het ringen van vogels en die lieten zien hoe ze dat doen. Dat was een van de weinige momenten dat de kinderen ademloos stonden te kijken hoe dat allemaal in zijn werk ging.

Door al deze activiteiten hebben de jonge vogelaars al heel wat leuke soorten gezien. (zie tabel 1).

Als team begeleiders hopen wij dat deze lijst de komende jaren nog veel langer wordt en dat de jeugdgroep haar bestaansrecht zal bewijzen. Met dank aan Jouck Iedema, Carin Barendregt, Florence Werkhoven en Frank van den Haak voor de begeleiding, Wim Nijenhuis voor de nestkasten en Steven de Bie en Remke van Rijswijk voor het ontvangen van de jonge vogelaars tijdens het ringen.

Rob van Swieten

Nestkastjes ophangen

Dodaars	Meerkoet	Koperwiek
Fuut	Scholekster	Grote Lijster
Aalscholver	Kievit	Kramsvogel
Grote zilverreiger	Kokmeeuw	Merel
Blauwe reiger	Stormmeeuw	Zwartkop
Ooievaar	Zilvermeeuw	Grasmus
Knobbelzwaan	Grote mantelmeeuw	Fitis
Kolgans	Holenduif	Tijftjaf
Grauwe gans	Houtduif	Goudhaan
Grote Canadese gans	(Stadsduif)	Koolmees
Bergeend	Turkse tortel	Pimpelmees
Nijlgans	Koekoek	Glanskop
Wilde Eend	Gierzwaluw	Staartmees
Krakeend	Ijsvogel	Boomklever
Smient	Groene specht	Boomkruiper
Wintertaling	Grote bonte specht	Ekster
Tafeleend	Middelste bonte specht	Gaai
Kuifeend	Veldleeuwerik	Kauw
Brilduiker	Oeverzwaluw	Roek
Nonnetje	Boerenzwaluw	Zwarte kraai
Buizerd	Boompieper	Spreeuw
Sperwer	Witte kwikstaart	Huismus
Havik	Winterkoning	Vink
Torenvalk	Heggenmus	Kneu
Slechtvalk	Roodborst	Putter
Fazant	Gekraagde roodstaart	Groenling
Waterhoen	Zanglijster	Appelvink

Tabel 1.
Soortenlijst van de jonge vogelaars
(gehoord en/of gezien)

Alles klaar voor de eerste bijeenkomst.

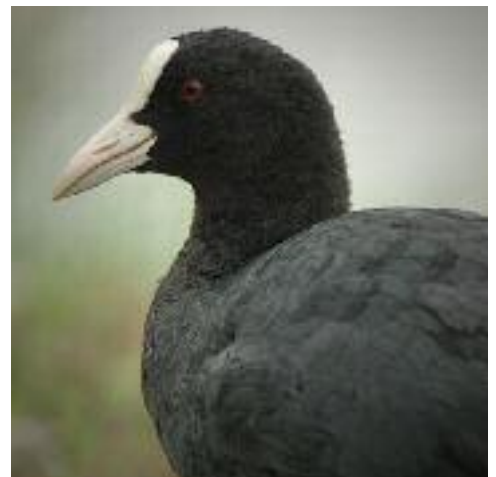
3 meerkoetenprocedure in 2018

Helaas is het nog steeds noodzakelijk bezwaar te maken tegen besluiten van Gedeputeerde Staten (GS) van Gelderland vanwege het onnodig afschieten van vogels. Ditmaal ging het om een besluit van GS van 29 november 2017 inzake het verlenen van ontheffing, ingevolge de Wet natuurbescherming van verlenging van het Faunabeheerplan (FBP) meerkoet 2012-2017 en het verlenen van ontheffing aan de Faunabeheereenheid Gelderland. Daardoor konden opnieuw honderden meerkoeten afgeschoten worden. Dat terwijl er nauwelijks schade door meerkoeten is gemeld. Daarom heeft de VWG op 30 december 2017 bezwaar ingediend bij GS. Ook deden we gelijk een verzoek om een voorlopige beslissing bij de voorzieningenrechter van de Rechtbank Gelderland in Arnhem om het besluit van GS tot 6 weken na beslissing op het bezwaar door GS te schorsen. Dit deden we om het direct afschieten onmogelijk te maken in afwachting van de behandeling door GS.

Al op 19 januari 2018 werd de zaak behandeld door de voorzieningenrechter. De rechter stelde vast dat de getaxeerde schade door meerkoeten in heel Gelderland in 2017 slechts € 786,- was. En dat niet kon worden vastgesteld dat er belangrijke schade was, terwijl er in beginsel een onbeperkt aantal meerkoeten kon worden afgeschoten. Het aantal af te schieten meerkoeten stond dus niet in verhouding tot de schade. De voorzieningenrechter wees ons verzoek toe, waardoor het afschieten van meerkoeten voorlopig verboden was.

Het wachten was toen op het besluit van GS. Op 6 februari 2018 heeft de FBE aan GS gevraagd het besluit in te trekken. Dit omdat aan het bestreden besluit geen werking meer kon worden gegeven gelet op de schorsing. Op 13 maart nam GS de beslissing het besluit in te trekken. Vervolgens hebben wij ons bezwaar ingetrokken. Er is tot op heden geen nieuw voorstel voor een FBP Meerkoet ingediend. We houden het in de gaten.

Hans Grotenhuis

4 ringer worden

28 september 2014

Als begeleider van de vogelcursus mee naar Ringstation Klarenbeek bij Steven de Bie. We zien hoe Steven zorgvuldig en handig de vogels uit de netten haalt en ze vervolgens meet en weegt en de leeftijd bepaalt. Van zo dichtbij vogels bestuderen, dat wil ik ook! Ik vraag later aan Steven hoe dat gaat, ringer worden. Hij verwijst me door naar Gerard Boere in Gorssel, degene die hem ook heeft opgeleid.

November 2014

Gerard gaat akkoord, hij kan nog wel assistentie gebruiken voor het CES-project in Almen. Dit project heeft als doel om op gestandaardiseerde wijze informatie te verzamelen over overleving, reproductie en dispersie in vogelpopulaties. Maar eerst moet ik nog een motivatie schrijven voor het Vogeltrekstation. Nadat mijn motivatie is goedgekeurd kan de opleiding beginnen!

Mentor Gerard Boere met zwarte kraai

December 2014

Uit mijn opschrijfboekje:

Gaai ringen: in zakje houden, alleen poten eruit laten steken.

Groenling: ♂ geel op handpennen tot de schacht,

Heggenmus met roodbruine iris is +1kj.

Eerste kalenderjaar (1 kajee), vetgraden, ringmaten, ruigrenzen. Langzaam wordt duidelijk wat er allemaal bij komt kijken en begin ik te begrijpen waarom het wel anderhalf tot twee jaar kan gaan duren voor ik examen kan gaan doen.

Een vuurgoudhaantje

Januari 2014

Ik heb nu eindelijk mijn paspoort voor de assistent-ringer. Dat is een boekje waarin staat wat je allemaal moet weten en kunnen en waarin je bijhoudt hoeveel vogels je uit het net hebt gehaald en geringd, en welke soorten. Om zangvogels te mogen vangen met mistnetten moet je eerst 1000 vogels in handen hebben gehad en zo'n 30 soorten. De eerste vogel die ik ring is een koolmees.

2015

Er komt een tweede ringer-in-opleiding bij: Anne Buijtenhek van VWG IJsselstreek. We doen ervaring op bij andere ringers en op andere plekken. In Vorden, Klarenbeek, een bos bij Gorssel, nestkastjongen ringen op Dorth. Als Gerard zelf niet kan gaat zijn broer Wout mee. Kleine vogels haal je uit het zakje en dan meet je de vleugels en daarna weeg je ze door ze in een buisje op een weegschaaltje te stoppen. Merels en vogels van vergelijkbare grootte weeg je met een pessola terwijl ze nog in het zakje zitten. Als beginnening vergeet je dat nogal eens (en later ook nog wel). Wout zegt dan niets, maar kijkt alleen maar veelbetekenend. Heel afdoende. Na een paar keer zo'n blik vergeet je nooit meer om een merel eerst te wegen. Nou ja, nooit meer...

In het voorjaar zijn er weer nieuwe dingen om te leren. Broedvlekken en de codes daarvoor. Flink blazen op de buik van de vogel. Huid kaal, glad, gerimpeld, dichtgroeïend? Jonge zwartkoppen hebben ook een kale buik, hoe zie je het verschil? Cloaca's met en zonder plooi. Jeugdkleden. En de netten open een half uur voor zonsopgang, dat wordt steeds vroeger. Normaal ben ik niet zo'n ochtendmens, maar zo voordat de rest van de wereld wakker wordt naar het bos fietsen is heel bijzonder.

2016

Begin van het jaar 811 vogels 'gehanteerd' en 33 soorten. Nu wordt het moeilijker om nieuwe soorten in handen te krijgen. We kunnen ook terecht op een plek in de buurt van Wilp waar we meer rietvogels hopen te vangen. In de hand is het een heel gepuzzel om een bosrietzanger van een kleine karekiet te onderscheiden. Het aantal rietvogels valt wat tegen. Wel vangen we in drie maanden tijdens een klein aantal vangsessies maar liefst elf verschillende ijsvogels!

Appelvink. Pas op voor je vingers!

2017

1500 vogels geringd, 40 soorten. Genoeg qua aantallen, maar nog voel ik me niet zeker genoeg om op examen te gaan. Hoe leer ik ooit al die verschillende kenmerken uit mijn hoofd? Krijg ik de vogels wel snel genoeg uit het net?

Gerard vangt voor zijn Ring-MUS-project huismussen bij een kippenhok. Daar meedoen is goed om te leren in hoog tempo te werken: op 10 juni vangen we 79 huismussen en 1 koolmees.

Op 29 april de 41e soort: een appelvink. Met die snavel kunnen ze een kersenpit kraken.

Pas op je vingers! Ja, best, maar hoe dan?

In oktober geeft Gerard het groene licht en mag ik examen aanvragen. En dan is het afwachten. Wanneer, waar, bij wie? 2050 vogels zijn er inmiddels door mijn handen gegaan.

2018

In februari is het eindelijk zo ver.

Op naar Wageningen, mijn examiner is Henk van der Jeugd, hoofd van het vogeltrekstation.

Dat maakt het nou niet direct minder spannend. Kort kennismaken en meteen aan de slag.

Netten opzetten, spullen klaarleggen. Als eerste vliegt er een boomkruiper in het net die ik er met geen mogelijkheid uitkrijg. Gelukkig kan Henk zelf dit exemplaar er ook niet zonder hulp van een schaarje uitkrijgen. De rest van de ochtend verloopt eigenlijk als een gewone ring-ochtend, alleen met andere mensen en af en toe wat vragen over motivatie en theorie tussendoor.

Geslaagd!

Een maand later start ik mijn eigen Ring-MUS-project. Nu ring ik ook in m'n eentje. Kool- en pimpelmezen, roodborst, glanskop, allemaal geen probleem. Maar verrassingen belanden ook in het net. Daar sta je dan ineens met een zwarte kraai in je handen. Beetje groot en onhandelbaar. In zak

houden, alleen poten eruit laten steken.... Welke ringmaat? 9mm, die heb ik niet op voorraad. Gelukkig laat Gerard Boere alles uit zijn handen vallen om een collega-ringer in nood te helpen, en is het vanuit Gorssel niet zo heel ver naar Eefde.

Met heel veel dank aan vooral Gerard en Wout Boere voor de uitstekende begeleiding en de vele uren die we samen bij het net hebben doorgebracht (en nog gaan doorbrengen hoop ik). Ook dank aan ringers Steven de Bie, Gerard Bogaert, Hans Vlottes en Wil Gerritsen. Bij jullie kon ik kennismaken met ander terrein, andere werkwijzen. Bedankt voor de gastvrijheid en alles wat ik van jullie geleerd heb. En dank aan mijn mederingers-in-opleiding Anne Buijtenhek, Wessel Slob, Jeroen Kuipers en Marcel Ruijs. Samen met Gerard draaien we de CES in Almen. Anne en Wessel zijn ook geslaagd voor het examen, Marcel is net begonnen.

Voor meer over CES, zie website vogeltrekstation of het verslag van Steven de Bie in jaarboek 2015 (te lezen op www.vwg-zutphen.nl onder info-archief)

Remke van Rijswijk

Eén van de elf ijsvogels

5 jaarverslag vogelringstation Eefde

Vanaf maart 2018 ben ik gestart met een Ring-MUS-project in mijn tuin. MUS betekent: Meetnet Urbane Soorten (zie ook jaarverslag 2015): op 12 punten drie keer in het voorjaar vijf minuten alle vogels tellen die je ziet en hoort in een postcodegebied in de bebouwde kom. Ring-MUS sluit daarbij aan. Het doel van Ring-MUS is het verzamelen van gegevens over reproductie, overleving en conditie van vogels van het stedelijk milieu. Stedelijk wordt gelukkig ruim opgevat, landelijke woonwijken en dorpsranden mogen ook meedoen. En zo kon ik, na het afleggen van het ringersexamen, in mijn tuin in Eefde starten met een Ring-MUS-project. Meedoen aan dit project houdt in dat je twee keer per maand met een vaste netopstelling 6 uur lang vogels gaat vangen.

In mijn tuin is plaats voor 34 meter mistnet, die in een U-vorm staan opgesteld. Iets voor zonsopgang gaan de netten open, en 6 uur later weer dicht. Geluid gebruiken om de vogels te lokken is niet toegestaan, voeren mag wel. Van elke gevangen vogel wordt soort, geslacht (indien mogelijk), leeftijd, vleugellengte en gewicht genoteerd en ingevoerd in Griel, de database van het Vogeltrekstation. Huismussen krijgen naast een metalen ring ook nog drie kleurringen. Hierdoor kunnen individuen herkend worden met verrekijker of telescoop zonder dat je ze hoeft te vangen. Huismussen laten zich namelijk erg moeilijk terugvangen, terwijl de terugvangsten juist de meeste informatie geven. Laten er in mijn tuin nou veel vogels komen, maar helemaal geen huismussen! Ring-Mees zou een betere term zijn. Kool- en pimpelmezen komen het meest in de netten terecht: in 2018 ving ik 155 Koolmezen en 64 Pimpelmezen. Op ruime afstand volgt de roodborst, 19 maal gevangen.

Roodborst BC 43230 houdt van mijn tuin. Op 30 september 2016 heb ik hem/haar geringd, toen een eerstejaarsvogel. In 2017 zat hij/zij twee keer in het net en in 2018 weer twee keer (op 26/11 en 11/12). Alle keren in het vroege voorjaar of de winter. Dus het blijft onbekend of hij/zij man of vrouw is. En waar zou hij/zij in de zomer uithangen?

Koolmees AX 45789, geboren in 2015 en geringd in maart 2016, is ook aardig honkvast. Op 26 november 2018 werd ze nog een keer teruggevangen.

Staartmees ANT 919, geringd op
16 november 2018, 8,0 gram

Koolmees BE 23688

Soort	Nieuw geringd	Teruggevangen	Totaal
Koolmees	99	56	155
Pimpelmees	33	31	64
Roodborst	10	9	19
Boomklever	4	11	15
Glanskop	1	8	9
Zwartkop	10	0	10
Vink	8	0	8
Groenling	7	1	8
Winterkoning	4	2	6
Merel	3	3	6
Staartmees	4	0	4
Heggenmus	2	2	4
Ekster	2	0	2
Gaai	1	0	1
Zwarte Kraai	1	0	1
Keep	1	0	1
Koperwiek	1	0	1
Goudhaan	1	0	1
Boomkruiper	1	0	1
Totaal	192	123	315

In totaal heb ik tussen maart en december 2018 in 34 m. net op 22 vangdagen in 132 uur 315 vogels gevangen. De gegevens per dag staan op www.trektellen.nl.

Remke van Rlijswijk

6 excursies in 2018

Als vereniging gaan we bijna elke maand met elkaar op excursie. Dat zijn gezellige excursies. Maar onze gezelligheid kan niet zonder ook een excursie van goede kwaliteit. De speurtocht naar vogels moet plaatsvinden in een aantrekkelijk gebied en moet mooie waarnemingen opleveren. Bieden we het tegenovergestelde, dan heb je het juiste recept om iedereen met een sikkeneurig gezicht huiswaarts te laten keren. Dit legt een grote verantwoordelijkheid neer bij de excursiecommissie. Wij zijn dan ook verheugd dat het in 2018 weer is gelukt om een afwisselend programma af te werken en na afloop van de veldtochten vooral tevreden gezichten te zien die elkaar met blij gemoed: "Tot de volgende excursie", zeggen.

Een impressie van deze excursies in 2018

Dat we er in 2018 zin in hadden bleek direct uit de deelname aan de eerste excursie. Deze excursie naar Hackfort telde 25 deelnemers. Deze bleken zich verrassend rustig door het bos te kunnen begeven, zodat er op deze eenvoudige ochtend van 17 februari ruim 30 soorten werden waargenomen. En het is ook altijd weer leuk als de ijsvogel zich laat zien. De horeca van Hackfort had met deze grote belangstelling ook een goede start van de dag.

Iets verder van huis was polder Oosterwolde nabij de Gelderse Sluis. Hier zochten we op 24 maart lucht en veld af. Vooral de leeuweriken, de hoogvliegers onder de zangers, verblijdden ons met hun aanwezigheid. De excursie eindigde met koffie en ooevaars op het dak van het stadhuis in Elburg. Op 23 juni waren de Rijnstrangen aan de beurt; enkele oude lopen van de Rijn onder Zevenaar die nu een schitterend natuurgebied vormen. Veel vogels waren druk in de weer voor hun nageslacht. Dat maakte de waarnemingen zeker makkelijker en leuker. Deze excursie leverde 60 soorten op, zoals de grote karekiet, zwarte stern, oeverzwaluw, lepelaar, bruine kiekendief en de Cetti's zanger. De roerdomp bood ons een buitenkansje door drie keer langs te vliegen.

Niet altijd zijn de excursiegangers aangewezen op vervoer met de auto. Ieder jaar zit er wel een route uit ons eigen vogelwandelingenboekje in het programma. Dit jaar was dat route 11 Warnsveld-Almen. Ook hier kwam de ijsvogel weer voorbij, evenals nog 30 andere gevederde vriendjes en vriendinnetjes.

Als blauwe draad tijdens de excursies was de ijsvogel ook present op 6 oktober in de Ossenwaard. Een uiterwaardengebiedje ten noordwesten van Deventer, dat door Ruimte voor de Rivier nog meer Ruimte voor Natuur kreeg. Hier kregen we zelfs twee ijsvogels te zien.

Het iriserende blauw ontbrak op 10 november ook niet in de Blauwe Kamer. De wandeling door deze eerste waard die min of meer terug is gegeven aan de Rijn, bood een fraai uitzicht op de in herfstkleuren verkerende bomen op de Grebbergen. Blauwe flits..... de ijsvogel! En gelukkig ook nog 36 andere soorten. Er is daar door ons veel aandacht besteed aan het onderscheid tussen kramsvogels en koperwieken. Zelfs na afloop vanuit het restaurant werd deze studie voortgezet.

Ander leuks en opvallends was de wolk met goudhaantjes die we zagen in een groepje lage loofboompjes. Het was wel eens leuk om de kleinste onder onze inlandse vogels niet hoog tussen de naalden te hoeven zoeken!

Vieze schoenen in de Blauwe Kamer, 10 november 2018

Van het lange weekend in mei op Tiengemeten, ook een activiteit georganiseerd door de excursiecommissie, is separaat een verslag gemaakt door Frank van den Haak. Zie hoofdstuk 7.

De excursiecommissie bestaat uit: Ans Houweling, Henny Albers, Eveline Vinke en Frank van den Haak. Namens de excursiecommissie zeg ik u met blij gemoed: "Tot de volgende excursie!"

Ans Houweling

Ooievaars in Elburg, 24 maart 2018

7 weekeindje Tiengemeten

Tiengemeten is een prachtig eiland. Dit komt ten volste tot zijn recht voor 10.00 uur. Dan komt de eerste boot aan met dagjesmensen en stroomt het eiland vol. Er starten excursies van Natuurmonumenten, wandelaars beginnen hun rondwandeling en de twee horacagelegenheden gaan open. Ik gun alle liefhebbers natuurlijk het genieten van Tiengemeten, maar ik waan me zelf het liefst op een onbewoond eiland. Daarom vond ik ons erg slim door onze vogelstruintochten om 5.00 uur 's morgens te starten. Daardoor hadden wij om 10.00 uur het mooiste al gezien en konden we voldaan aan de koffie. Zowel zaterdag- als zondagochtend hebben we deze formule toegepast, waarbij we zaterdag de westkant van het eiland geëxploreerd hebben en zondag op de fiets zijn gesprongen om de oostkant op leuke vogeltjes uit te pluizen. De resultaten daarvan staan in het soortenlijstje. Natuurlijk staan daar ook waargenomen soorten op van na 10.00 uur. Je gaat op zo'n eiland natuurlijk niet de rest van de dag zitten niksen, zeker niet met dat prachtige weer dat we hadden. Maar 's middags was natuurlijk een powernap ook populair.

De mooiste ervaring hadden we zondagavond nadat het hele eiland leeggestroomd was en weer tot rust was gekomen. Door het aanspreken van autochtonen wisten we waar zich de beverburcht moest bevinden. Terwijl de westelijke horizon rood begon te kleuren en de roerdomp riep benaderden wij voorzichtig de opgegeven plek. En daar zwom inderdaad een bever. Maar het summum was toen het dier het land op kwam en tegen de oever ging staan, zodat we hem van top tot teen konden zien, inclusief zijn flapstaart. Hij of zij was op deze wijze indrukwekkend groot. Wat later, toen de zon al bijna op de horizon lag en een zomertortel zich nog liet horen, zagen we nog twee jongen rondzwemmen. Vanuit het zuiden kwam ondertussen een donkere lucht opzetten met flinke bliksemschichten. Ik wilde nog wel langer kijken maar mijn verstandige excursiegenoten vertrokken richting fiets. Vertraagd volgde ik hun voorbeeld; tenslotte is het verblijven in het open veld gecombineerd met bliksem niet zo handig. De terugtocht ging gepaard met belangrijke muggenzwermen. Dit zijn alleen maar mannetjes die zich als wolk herkenbaar maken voor vruchtbare vrouwtjes. Als je er doorheen fietst is het wel handig om oren en ogen te sluiten. Maar wat er ook gebeurde, onze avond kon niet meer stuk!

Organisatie

Op het Tiengemetenweekend waren veertien liefhebbers. We verbleven van vrijdagavond t/m maandagmorgen op de enige camping. Tien deelnemers sliepen in eigen tentjes en vier verbleven in een gehuurde tent.

Deze tent werd al snel ons clubhol. Bij de spaarzame regen pasten we met z'n allen onder de luifel en in het keukentje konden thee en koffie bereid worden en soep en pastaschotel opgewarmd worden. 's Avonds werd naast een lunchpakket voor de volgende dag ook een ontbijtpakket gemaakt, zodat we 's ochtends snel en in stilte de camping konden verlaten. Het was trouwens zeer rustig op de camping; weinig andere kampeerders. Voor de maaltijden werd alles van tevoren ingekocht, omdat er op Tiengemeten geen winkel is. Dat vraagt enige organisatie en gesjouw. De van tevoren verkregen informatie maakte het extra spannend. Er zou namelijk op de maandag dat we terug zouden gaan geen goederenvervoer rijden en er zouden ook geen huurfietsen ingeleverd kunnen worden. Ter plekke bleek dit allebei wel te kunnen en dat was erg prettig. Op zaterdagavond hebben we gegeten in de horeca van de camping, waarbij de echte vogelliefhebbers natuurlijk gans aten.

Sfeer

Het was natuurlijk balen dat we de zeearend niet gezien hebben, terwijl hij volgens waarneming.nl wel langsgevlogen moet zijn tijdens ons verblijf. Maar dat drukte de stemming niet; iedereen was tevreden en heeft genoten.

Frank van den Haak

Lijst van waargenomen vogels tijdens het Tiengemetenweekend, 25-28 mei 2018

1. Kleine mantelmeeuw	28. Steltkluut	55. Blauwe kiekendief
2. Kokmeeuw	29. Sprinkhaanzanger	56. Brandgans
3. Koolmees	30. Stormmeeuw	57. Bruine kiekendief
4. Kneu	31. Tijftjaf	58. Bontbekplevier
5. Koekoek	32. Tuinfluiter	59. Buizerd
6. Kleine zilverreiger	33. Tureluur	60. Cetti's zanger
7. Kluut	34. Tafeleend	61. Dodaars
8. Kuifeend	35. Visdief	62. Blauwborst
9. Krakeend	36. Vink	63. Ekster
10. Kauw	37. Slobeend	64. Fuut
11. Kievit	38. Witte kwikstaart	65. Fitis
12. Knobbelzwaan	39. Winterkoning	66. Fazant
13. Lepelaar	40. Wilde eend	67. Grasmus
14. Meerkoet	41. Waterhoen	68. Gierzwaluw
15. Merel	42. Zwarte kraai	69. Grote zilverreiger
16. Middelste zaagbek	43. Veldleeuwerik	70. Groenling
17. Nijlgans	44. Zwartkop	71. Grauwe gans
18. Oeverloper	45. Zilvermeeuw	72. Canadese gans
19. Pimpelmees	46. Zomertaling	73. Grutto
20. Putter	47. Roerdomp	74. Graspieper
21. Rietgors	48. Torenavalk	75. Grote bonte specht
22. Rietzanger	49. Zomertortel	76. Huiszwaluw
23. Ringmus	50. Waterral	77. Holenduif
24. Spreeuw	51. Aalscholver	78. Houtduif
25. Scholekster	52. Boerenzwaluw	79. Huismus
26. Roodborsttapuit	53. Bergeend	80. Kleine karekiet
27. Reuzenstern	54. Blauwe reiger	

8 broedvogels van het Emerpark in 2018

28 april 2016:

"Na 40 jaar naamloos te zijn geweest, heeft de groenstrook tussen het Zutphense Waterkwartier en de Zuidwijken eindelijk een naam: het Emerpark. De naam Emerpark verwijst naar de vroegere nederzetting Eme die iets verderop lag. Het is een goed herkenbare naam die nog heel lang mee kan gaan. Met de nieuwe naam willen we het park herkenbaarder en toegankelijker maken voor de bewoners van Zutphen. Er is de laatste jaren flink in het park geïnvesteerd en iedereen mag daarvan genieten." Aldus de website www.emerparkzutphen.nl.

Informatie over de natuurwaarden van het Emerpark is schaars en veelal anekdotisch. De enig bekende systematische vogeltellingen zijn die van watervogels op De Vijver. Bij Sovon is dit watervogeltelgebied bekend onder de gebiedscode GL9212. Er zijn vijf midwintertellingen bekend tussen 2002 en 2005. Daarna nam het aantal watervogeltellingen hier toe tot acht maandelijks tellingen per jaar in de periode 2006-2012. Vanaf najaar 2012 worden hier nu jaarrond maandelijks watervogels geteld en soms zelfs wel vaker dan één keer per maand. Deze tellingen zijn onderdeel van de landelijke watervogeltellingen. Zie www.sovon.nl/nl/watervogels. Vanaf najaar 2012 zijn voor dit onderzoek ook andere gebieden binnen het Emerpark betrokken, waaronder de Schouwlaak (GL9216) en De Berkel (GL9215). Over de broedvogels is slechts mondjesmaat wat, aan losse waarnemingen, terug te vinden. Reden genoeg om in 2018 de hele broedvogelbevolking van het gebied eens in kaart te brengen.

Gebiedsbeschrijving

Het Emerpark is een brede groenstrook in Zutphen met veel menselijke activiteiten: wandelgebied, visvijver, hondenuitlaat, recreatie, sportvelden, volkstuintjes, bebouwing, kinderboerderij, groenstrook en bijenhouderij. Ook vind je er de Kaardebol met allerlei binnen- en buitenactiviteiten op het gebied van natuur, cultuur, voedsel en geschiedenis, compleet met vlindertuin en kinderopvang. Het is een gevarieerd gebied en er is altijd wat leuks te zien wanneer je op vogels let. Niet alleen voor broedvogels is het gebied interessant, maar ook voor doortrekkers en wintergasten.

Voor de broedvogelinventarisatie is het gebied begrensd door natuurlijke en logische grenzen (figuur 1). Het telgebied heeft een oppervlak van 82 ha.

Figuur 1: Begrenzing van het getelde gebied Emerpark.

Methode

Door gebruik te maken van het programma Avimap van Sovon was het een kwestie van een begrenzing aanleveren, Avimap updaten en met de tablet naar buiten om al lopende de waarnemingen in te voeren. De verwerking van deze waarnemingen en het uiteindelijk bepalen van de territoria aan het eind van het seizoen gebeurt automatisch. Om hier uit te leggen hoe dit programma precies werkt gaat wat te ver, maar alle informatie over het inventariseren van broedvogels en het gebruik van Avimap is te vinden op de website van Sovon.

Het broedseizoen is voor vogelaars altijd een drukke tijd. Er is meer te doen dan alleen het Emerpark tellen, dus het aantal veldbezoeken is voor een uitgebreide broedvogelinventarisatie wat aan de lage kant. Vooral het ontbreken van tellingen in de maand juni is jammer maar helaas. Mogelijk zijn de aantallen van enkele soorten daardoor iets lager uitgevallen dan wanneer er bijvoorbeeld twaalf volledige rondes gelopen zouden zijn. Het veldwerk is uitgevoerd door Frank van den Haak en Michel Klemann. Gedurende tien bezoeken is 29 uur en 11 minuten aan veldwerk besteed, wat neerkomt op een gemiddelde van 21 minuten per hectare. De eerste telling hielden we op 9 maart, de laatste op 30 mei. Op 24 mei startten we al om 4.35 uur met de telling

Resultaten

In het Emerpark werden door ons in totaal 41 broedvogelsoorten aangetroffen met een totaal van 693 territoria (tabel 1).

Vogels die zich in een gebied echt thuis voelen en daar dus ook thuishoren, maken meestal een groot deel van de vogelpopulatie uit. De top-tien bestaat uit 439 territoria en dat is niet minder dan 63% van de vogelpopulatie. Opvallend hierbij is de top-drie: roek, grauwe gans en houtduif. Alle drie zijn het soorten die het buiten de stadsgrenzen moeilijk hebben door het verlies van broedgelegenheid, nesten en/of bejaging. Ook andere bejaagde soorten als ekster (plaats 15), Canadese gans (plaats 17) en zwarte kraai (plaats 19) vinden gelukkig eentoevluchtsoord in het Emerpark.

1.	Appelvink	8
2.	Boerenwaluw	2
3.	Boomklever	1
4.	Boomkruiper	10
5.	Braamsluiper	3
6.	Brandgans	36
7.	Ekster	22
8.	Fuut	4
9.	Gaai	5
10.	Grasmus	1
11.	Gauwe gans	58
12.	Groenling	9
13.	Grote bonte specht	2
14.	Grote Canadese gans	15
15.	Heggenmus	26
16.	Holenduif	2
17.	Houtduif	57
18.	Huismus	24
19.	Kauw	1
20.	Koolmees	33
21.	Krakeend	1
22.	Meerkoet	25
23.	Merel	37
24.	Nijlgans	2
25.	Pimpelmees	28
26.	Roek	93
27.	Roodborst	7
28.	Scholekster	4
29.	Soepgans	1
30.	Spreeuw	2
31.	Staartmees	3
32.	Tijffjaf	24
33.	Tuinfluiter	7
34.	Turkse tortel	6
35.	Vink	16
36.	Waterhoen	9
37.	Wilde eend	35
38.	Winterkoning	24
39.	Zanglijster	4
40.	Zwarte kraai	10
41.	Zwartkop	26
	Totaal	693

Tabel 1: Soorten en aantal territoria broedvogels Emerpark 2018

Tabel 2: Top-tien van broedvogels Emerpark 2018

1.	Roek	93
2.	Gauwe gans	58
3.	Houtduif	57
4.	Merel	37
5.	Zwartkop	36
6.	Brandgans	36
7.	Wilde eend	35
8.	Koolmees	33
9.	Pimpelmees	28
10.	Heggenmus	26

Soortbeschrijvingen

Appelvink

Appelvinken zijn mooie vogels die niet door veel mensen opgemerkt worden. Veelal leven ze hoog in de bomen en de roep en zang zijn onopvallend, wat herkenning niet makkelijk maakt. Appelvinken worden steeds meer stadsvogels die in de wintermaanden op voederplanken met zonnebloempitten te vinden zijn. In het Emerpark broeden 8 paartjes.

Ekster

Enkele decennia geleden kwam je nog overal eksters tegen in alle biotopen met houtwallen en bomen, maar dat is al lang niet meer zo. In de wat uitgestrektere bosgebieden zijn eksters niet meer aanwezig. In het agrarische buitengebied zijn de aantallen sterk afgenomen door voedselgebrek, afschot, predatie en door het verwijderen van houtwallen, bosjes en erfbeplantingen. De grootste aantallen zijn tegenwoordig te vinden in het stedelijk gebied en dan met name in de wat grotere parken als het Emerpark. Met 22 territoria op slechts 82 ha is dit waarschijnlijk de hoogste dichtheid die er in de regio te vinden is.

Fuut en meerkoet

De Vijver is een geschikt broedgebied voor de fuut en dat geldt ook voor de Berkel en de Schouwlaak. Probleem blijft het jaarlijkse maaien van oevervegetatie en het verwijderen van takken die in het water hangen. Keer op keer verschijnen er in het voorjaar snel gebouwde nesten op drijvend afval die weer uit elkaar vallen, wegspoelen of door meerkoeten worden ingepikt. Meerkoeten zitten namelijk met hetzelfde probleem van gemaaide oevers waardoor er in het begin van het broedseizoen bijna nergens nesten gebouwd kunnen worden. Halverwege het broedseizoen, wanneer de oever zich aan het herstellen is, krijgen de vogels eindelijk een keer de kans om toch nog een legsel te produceren. Als dat dan al lukt, blijft het bij de futen meestal bij één broedsel in plaats van de normale twee of drie. Van de fuut troffen we slechts 4 territoria aan, van de meerkoet nog 25.

Zuidwijken 20 juni 2018. Overal waar flinke groepen ganzen grazen, veranderen gifgroene gemeenteveldjes, die voorheen 16 keer per jaar gemaaid werden, in uitgestrekte bloemenweiden. Maaien is niet meer nodig.

Ganzen

Pas rond 2005 werden de eerste broedende ganzen in de stad aangetroffen. Het waren grauwe ganzen die op het eiland in De Vijver hadden gebroed en na het uitkomen van de eieren meteen via de Schouwlaak naar de IJssel vluchtten. Daar stuitten ze met de pullen op gemaal Helbergen, konden niet verder en hadden geen andere keus dan terug te zwemmen en zich aan te passen aan al dat volk langs de oevers. Dat heeft uiteindelijk goed uitgekapt voor ze. Het broedsucces in de stad nam enorm toe. De bemeste grasvelden zorgden voor onbeperkt voer voor ouders en jongen. Op het eiland is in de jaren daarna een flinke ganzenkolonie ontstaan. Eerst waren het alleen grauwe ganzen, maar al snel hebben ook brandganzen en Canadese ganzen zich daar succesvol gevestigd.

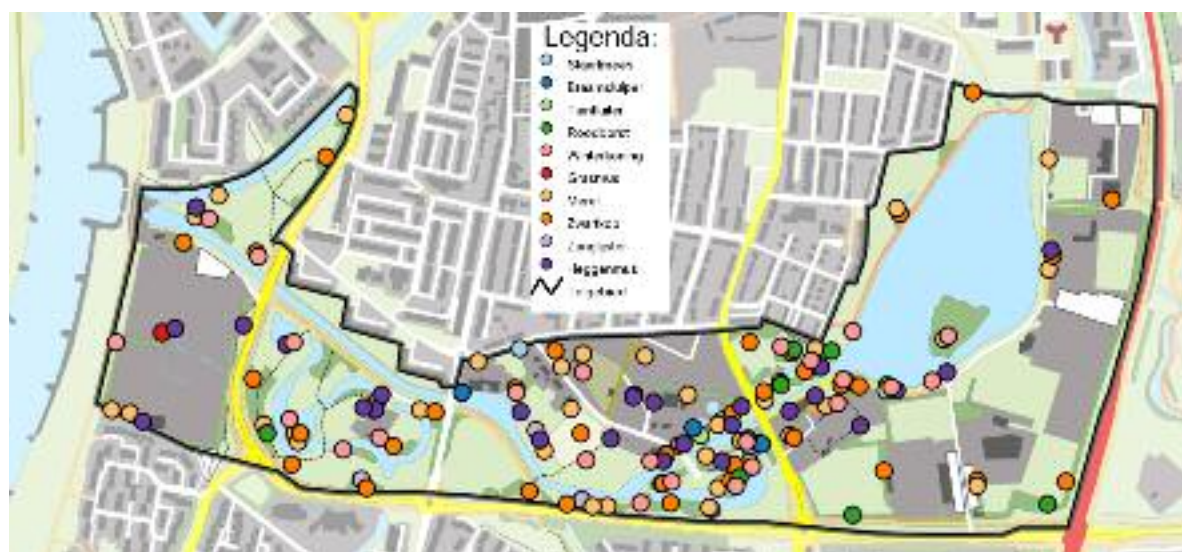
De jaarrondbegrazing van ganzen heeft tot effect gehad dat de hoeveelheid gras sterk is afgenomen en sommige hondenpoepveldjes zijn veranderd in een grote bloemenzee. Brandganzen profiteren van het kortere gras. Zij houden niet van lang gras. Door de aanwezigheid van tientallen tot soms een paar honderd ganzen in het gebied blijft de grasvegetatie kort en dat is precies het type (toendra-) gras waarop brandganzen goed gedijen.

Er is door het kortere gras echter steeds minder voedsel voor jonge grauwe ganzen. Nog steeds zijn er tientallen broedparen van grauwe ganzen, maar het aantal legsels dat uitkomt en het aantal jongen dat volwassen wordt, blijft momenteel sterk achter. Grauwe ganzen verlaten steeds meer het Emerpark. Ze hebben zich aangepast en hebben zich momenteel in en rond alle Zutphense wateren gevestigd. Er ontstaan daardoor overal steeds meer bloemenweides in plaats van duur gemaaid gemeentegras. Een prachtige ontwikkeling.

Wanneer grote Canadese ganzen laag en luid roepend over de Zuidwijken en het Waterkwartier vliegen, galmt dat prachtig tussen de huizen. Verder zijn ze veelal onopvallend. Tijdens het nestelen zijn ze heijmelijk en ze broeden op onverwachte locaties. Ze doen het goed in Zutphen en daarbuiten en zijn een vast onderdeel geworden van de West-Europese watervogelpopulatie. In het Emerpark broeden er 15.

Heggenmus

De heggenmus is een echt struweelvogeltje met een kruip-sluip-foerageertechniek. Als ze in het voorjaar niet zo fanatiek zouden zingen, zou je haast denken dat ze zeldzaam zijn, maar met 26 territoria is het na de merel met 37 territoria en zwartkop met 36 territoria een algemene struweelvogel.

Figuur 2: Verspreiding van struweelvogels in het Emerpark 2018

1	Merel	37
2	Zwartkop	36
3	Heggenmus	26
4	Winterkoning	24
5	Roodborst	7
6	Tuinfluiter	7
7	Zanglijster	4
8	Braamsluiper	3
9	Staatmees	3
10	Grasmus	1

Tabel 3: Soorten en aantallen van struweelvogels in volgorde van talrijkheid in het Emerpark 2018

Holenduif

De holenduif is een mooi en ietwat onopvallend duifje. Hij is voor het broeden afhankelijk van nestholtes in gebouwen en bomen. In parkachtig stedelijk gebied houdt dat in dat er voor nestgelegenheid geconcentreerd moet worden met kauwtjes. En dat is geen gemakkelijke opgave. Toch zaten er nog twee paar: één in de gebouwen van het leegstaande Vitenscomplex en een ander paar in de populieren bij gemaal Helbergen.

Houtduif

De houtduif is talrijk in Zutphen. Vooral in de parken en opgaande groenstroken, maar ook in losse bomen in de straat kom je nesten tegen. Het broedsucces is laat in de zomer het beste, wanneer de bomen dik in het blad zitten en er voldoende voedsel is voor alle vogels. Ze hebben dan een grotere kans om jongen groot te krijgen. Veel Zutphense houtduiven zoeken in juli en augustus, wanneer ze nog volop jongen hebben, voedsel in het buitengebied, maar de Emerparkduiven doen dat niet. Even naar een geoogste graanakker vliegen is vanaf het Emerpark net te ver. Ook in het Emerpark zijn houtduiven met 57 territoria talrijk.

Kauw

In Zutphen zijn kauwen jaarrond talrijk. Ze stappen twee aan twee rond en doen net alsof ze je niet zien, maar ondertussen houden ze alles dondersgoed in de gaten. In het Emerpark zijn de meeste bomen niet oud genoeg of ontbreekt het aan voldoende nestholtes om in te broeden. Ook veel van de nieuwbouwwijken en steriele bedrijventerreinen in Zutphen zijn ongeschikt als broedgebied. Er is daar te weinig leven, te weinig voedsel, amper bomen om met je familieleden ruzie in te maken en slechts minimale nestgelegenheid. De oude woonwijkjes rondom het Emerpark zijn wel ideaal voor kauwen. Ze broeden daar in schoorstenen en onder dakranden. Voedsel zoeken ze op straat, in dakgoten, op parkeerplaatsen van winkelcentra, in vuilnisbakken, op de hondenuitlaatstroken en in het Emerpark. In het Emerpark vonden we alleen een broedpaar op het oude Vitensterrein, maar ze zijn altijd veelvuldig aanwezig.

Kool- en pimpelmees

Van de meestal in nestkasten broedende koolmees werden 33 territoria gevonden en van zijn broertje de pimpelmees 28 territoria. Er hangen aardig wat nestkasten rondom de kinderboerderij, de Kaardebol, langs de Laan naar Eme en in de aangrenzende woonwijken. Aan nestgelegenheid is geen gebrek. De nestkasten langs de Laan naar Eme zijn daar opgehangen om mezen de kans te geven de populatie eikenprocessierupsen wat in te dammen.

Krakeend

Op afstand is de krakeend een onopvallend grauwe grijze eend maar van dichtbij bekeken is hij echt prachtig. Terwijl de wilde eend al jaren langzaam maar zeker in aantal achteruit gaat, is de krakeend bezig met een opmars. Sinds enkele jaren is er steeds een paar aanwezig in de wateren rond De Schouw. Buiten het broedseizoen zitten er op de vijver regelmatig enkele krakeenden. Deze zijn daar dan meestal te vinden achter het eiland. De verwachting is dat er de komende jaren meer broedparen zullen verschijnen.

Merel

Het aantal van 27 territoria bleef toch behoorlijk achter bij de verwachting. Het lage aantal heeft vermoedelijk te maken met de usutu-epidemie die de laatste drie jaar flink heeft huisgehouden onder de merelpopulatie in Nederland.

Roek

Binnen de begrenzing van het telgebied werden 93 roekennesten geteld, maar die nesten zijn onderdeel van een grotere cluster van 201 nesten die doorloopt aan de andere kant van de flats aan de Beethovenstraat. Het gaat erg slecht met de roekenpopulatie in de regio. Op veel plekken worden ze doodgeschoten en in het buitengebied worden koloniebossen omgezaagd.

Scholekster

In het agrarisch gebied is voor weidevogels niets meer te halen. De populatie rondom Zutphen is door jaarrond maaien en gebrek aan voedsel tot vrijwel het nulpunt gedaald en het broedsucces van de resterende broedvogels is dramatisch. Van de weidevogels lijkt alleen de scholekster zich voldoende te kunnen aanpassen aan het stedelijk gebied. Ze broeden tegenwoordig op daken van flatgebouwen, scholen en bedrijven. Ze foerageren op groenstroken, wegbermen en sportvelden in de stad en produceren daarbij veel meer jongen dan in het buitengebied. Dit is een landelijk fenomeen en ook in het Emerpark zichtbaar. Er wordt gebroed op de daken rondom het park. Om de pullen te voeren vliegen de oude vogels op en neer met voedsel. Zo gauw de jongen kunnen fladderen en van het dak af springen of vallen, gaan ze met de ouders in het Emerpark foerageren tot ze zelfstandig genoeg zijn om de wijde wereld in te vliegen.

Turkse Tortel

Zutphen zit vol met Turkse tortels. In het Emerpark kom je ze slechts in beperkte mate tegen. Je hoort ze steeds net buiten de grenzen van het gebied koeren op daken en schoorstenen. Ze broeden in tuinen met lage boompjes, in pergola's, in bloembakken op balkons en in coniferen. In de weinige bebouwing binnen de grenzen van het telgebied vonden we nog zes territoria. Het Emerpark is meer een gebied voor houtduiven.

Wilde Eend

Wilde eenden zitten overal in de wateren in Zutphen. Het gros van de wilde eenden valt onder de categorie soepeenden, ook wel parkeenden genoemd. Dit zijn eenden met afwijkende kleuren en vormen en afwijkend gedrag. Ze moeten het voor hun eten toch vooral hebben van voer en hangen daarom ook veel rond op plaatsen waar het brood uit de lucht komt vallen: bij steigers, bij de kinderboerderij of onderaan de flats van de Beethovenlaan. Met 35 paar viel het aantal toch wat tegen. Wilde eenden zijn in de problemen. De populatie is al jaren langzaam maar zeker dalende. Het aantal jonge eenden dat nog volwassen wordt, lijkt te laag te zijn om de populatie op peil te houden.

Toekomst

Een eerste overzicht van soorten en aantallen in het Emerpark is er nu. Het wordt natuurlijk interessant om te zien wat de toekomst gaat brengen. Een jaarlijkse inventarisatie van de broedvogels zit er niet in, maar een herhaling van dit onderzoek over een paar jaar zal zeker wel lukken. Het zal verrassende wijzigingen laten zien. Helemaal wanneer straks bevers de oevers geschikt komen maken voor broedende futen en meerkoeten.

De natuur staat wereldwijd onder grote druk. Een grote uitstervingsgolf is gaande. Maar je hoeft de wereld niet af te reizen om dat te zien. In Zutphen en omgeving is het immers niet veel anders. Vogels zijn een makkelijk herkenbare groep die net als andere planten en dieren mee moeten in de ontwikkeling of het loodje leggen in de almaar veranderende omstandigheden. In het Emerpark hebben enkele honderden paren vogels van tientallen soorten een onderkomen gedurende een deel of gedurende het hele jaar gevonden. Dat is mooi zou je denken, maar...

... het is daarbij van groot belang, dat bij beheer en onderhoud van de oevers de natuurwaarden een grotere rol spelen dan over het algemeen gebruikelijk is bij de gemeente Zutphen. Aan nette natuur, zoals de interieurarchitect het graag ziet, hebben vogels niets. Misschien komen er wel bevers naar het Emerpark, die de vogels een handje kunnen helpen.

We gaan het zien.

Michel Klemann

Websites

www.vwg-zutphen.nl

www.emerparkzutphen.nl

vwgzutphen.waarneming.nl

www.sovon.nl

www.facebook.com/groups/687232191292926

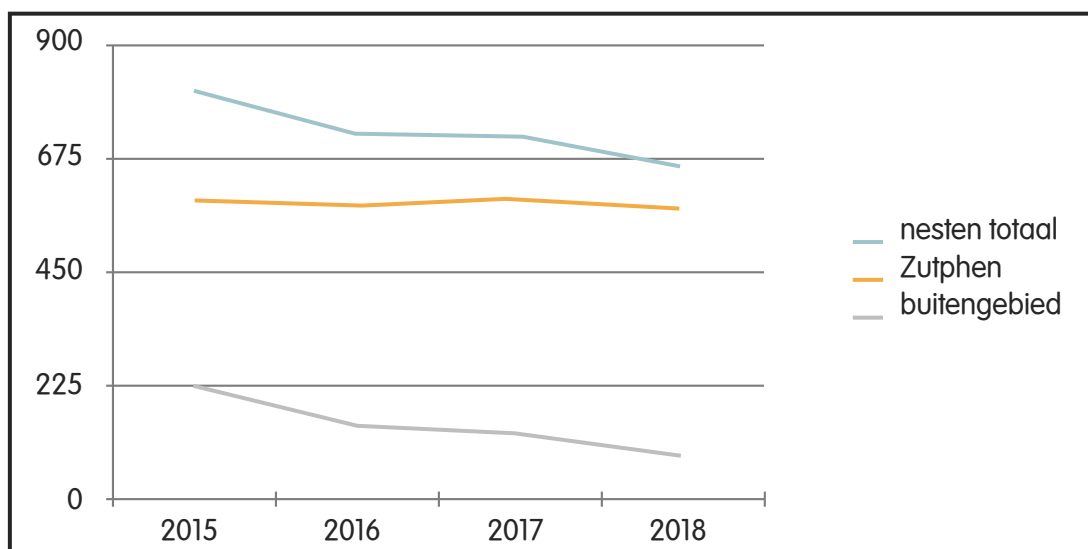
9 de roek in 2018, opnieuw in mineur

In 2018 werden er 19 bewoonde kolonies gevonden met in totaal 653 nesten. Op vier plaatsen werden nieuwe vestigingen vastgesteld: de Moesmate en het Stokebrand in Zutphen, de begraafplaats in Gorssel en langs de rondweg bij Vorden. Vier andere kolonies zijn daarentegen al weer enkele jaren verlaten. De kolonie aan de Emmersteeg in Zutphen werd na een periode van vijf jaar 'leegstand' opnieuw bewoond door 22 paar. Dit verschijnsel komen we vaker tegen en heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat bepaalde locaties eigenlijk niet zo geschikt zijn, maar dat deze uit nood in gebruik worden genomen, veelal door het verjagen van vogels of het ongeschikt raken van nestbomen door snoei of houtkap. Hierdoor zien we een toenemende versnippering van kolonies en krijgen we vooral in het stedelijk gebied te maken met kleine groepjes roeken, zoals bijvoorbeeld in de Moesmate en op het Stokebrand (respectievelijk 7, 7, 3 en 5 nesten). Zodra de omstandigheden in grotere, bestaande kolonies verbeteren, kunnen dergelijke locaties zomaar weer verlaten worden. De vestiging van roeken bij Gorssel en Vorden heeft waarschijnlijk ook te maken met verschuivingen en heeft er in elk geval niet toe geleid dat het aantal roeken binnen ons werkgebied is toegenomen. In tabel 1 staat een overzicht van de aantallen van 2015 t/m 2018, waarin dit duidelijk naar voren komt. Kolonies die in deze periode niet actief meer zijn, staan niet in het overzicht, maar worden nog wel in de gaten gehouden (mits de locatie nog geschikt is). Zie tabel 1.

In de tabel zien we duidelijk dat het aantal nesten elk jaar afneemt, hetgeen een procentuele daling oplevert van 18.9% tussen 2015 en 2018 (-152 nesten). Wat verder opvalt zijn de locaties van de kolonies. Nagenoeg alle kolonies liggen in stedelijk gebied! Met de nieuwe vestigingen bij Gorssel en Vorden komt het aantal kolonies in het buitengebied weer op vier, anders waren alleen de kolonies bij Voorst nog over in het buitengebied. Die kolonies laten overigens een schrikbarende daling zien (82 nesten ten opzichte van 2017). Kortom binnen ons werkgebied is de roek in het buitengebied nagenoeg verdwenen! Door de toenemende versnippering van het aantal kolonies zal er ongetwijfeld het een en ander gemist zijn, maar dat zal doorgaans niet om grote aantallen gaan. Waar de Roek in het buitengebied ontzettend afneemt is nu ook de groei binnen het stedelijk gebied van Zutphen vanaf 2014 gestopt en zelfs iets dalende (-2,6% tussen 2015 en 2018). Zie grafiek 1.

Kolonienaam	2015	2016	2017	2018
Begraafplaats Gorssel				19
Rijksstraatweg, Voorst	93	93	101	39
De Beele, Voorst	67	50	22	2
Boedelhofweg, Eefde	33	0	0	0
Twentekanaal Eefde	24	0	0	0
v. Drinenstr.-Elterweg, Polbeek, Zutphen	74	112	122	138
Martinuskerk/de Pauw Warnsveld	2	1	2	2
Boompjeswal, Martinetsingel Zutphen	152	109	104	67
Hagepoortplein, Zutphen	21	12	12	11
Parkeerplaats Paardewal, Zutphen	3	1	0	1
Raadhuissteeg-Kerksteegje, Zutphen	1	0	0	0
Tadamastraat, Zutphen	22	21	12	10
Aert van Nesstraat	51	47	44	35
Warnsveldseweg/Den Elterweg	47	66	68	58
Emmersteeg	0	0	0	22
Schouwlaak	176	199	216	201
Laan naar Eme			2	8
Zuiderpark	39	0	0	0
De Moesmate		5	5	5
Harenbergweg		5	5	7
Baakse weg/N316, Vorden				20
Moesmate, Karwei				5
Stokebrand 340				3
Totaal	805	721	715	653

Tabel 1. Ontwikkeling van de Roekenstand van 2015 t/m 2018

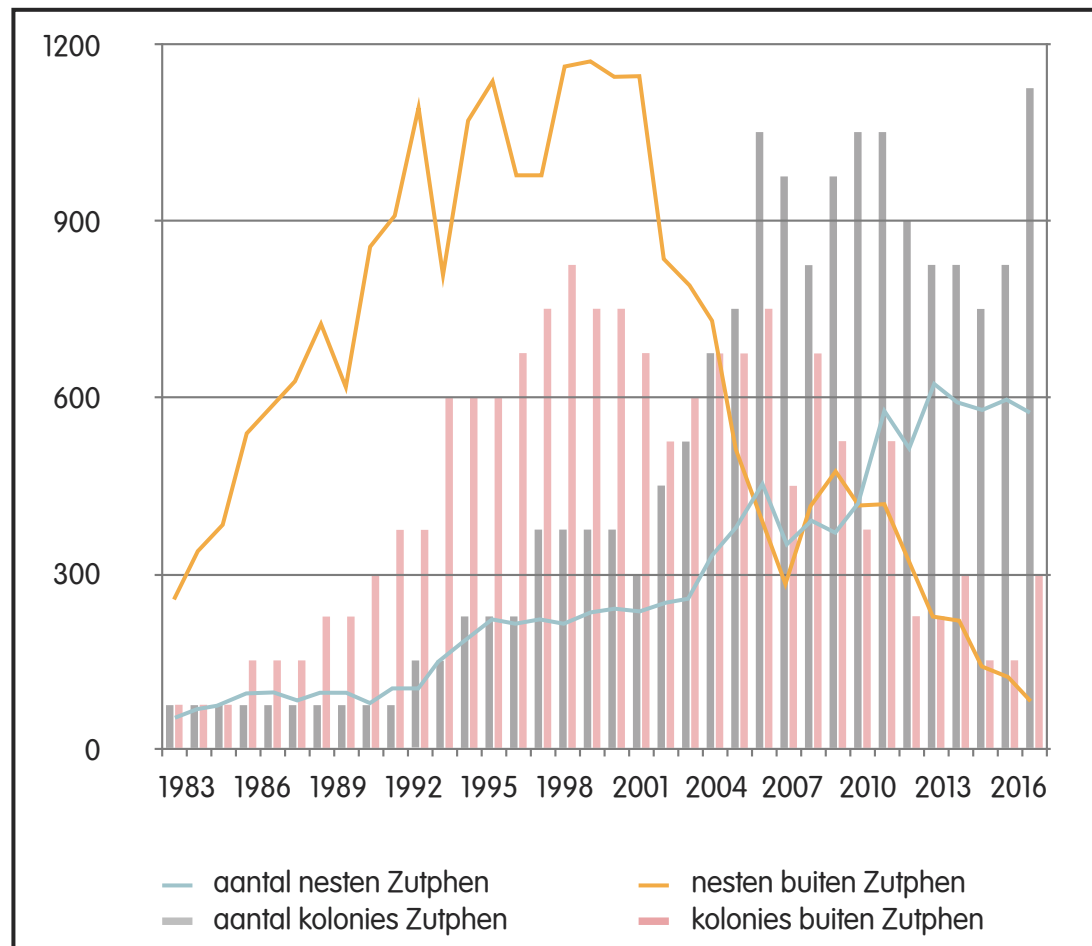

Grafiek 1. Ontwikkeling van de Roek totaal, buitengebied en Zutphen

Voor wat betreft het buitengebied is de afname al vanaf het jaar 2000 aan de gang terwijl in diezelfde periode de kolonies binnen het stedelijk gebied een groei lieten zien, echter nooit voldoende om de neergaande trend te stoppen. Tussen 2000 en 2018 is de stand gekelderde met 53.9% en nu ook de groei in de stad gestopt is lijkt het erop dat deze trend alleen maar verder neerwaarts gaat, een beeld dat ook landelijk te zien is.

Verleden en heden

Voor ons werkgebied zijn gegevens beschikbaar vanaf 1970 en vanaf 1983 werd Zutphen gekoloni-seerd. Momenteel werk ik eraan om deze gegevens verder uit te werken, ontbrekende gegevens te verzamelen en een totaal overzicht te maken van de ontwikkeling vanaf 1970. Dit gaat nog wel wat tijd vergen en is iets voor later, maar om toch alvast een indruk te geven kunnen we kijken naar grafiek 2.

Grafiek 2. Ontwikkeling vanaf 1983. Duidelijk aanwezig de opkomst en ondergang van de aantallen in het buitengebied (linker as) en de schommelingen in het aantal kolonies (rechter as)

Over het hoe en waarom en de oorzaken en gevolgen hopelijk in een later stadium meer, maar voorlopig blijft de stand van de roek dalen en blijft het zaak alles goed te volgen. Zullen we die rode lijn ooit weer omhoog zien gaan?

Mocht je een kolonie missen in het overzicht, geef deze dan door met aantal en locatie. Dit kan bijvoorbeeld door de gegevens in te voeren op waarneming.nl en mij even een mailtje te doen (Jkuipers01@gmail.com) met de link naar deze waarneming. Op deze manier zijn de gegevens opgeslagen en is gelijk de locatie goed in beeld.

Bij deze wil ik Steven de Bie bedanken voor het tellen van de kolonies in Voorst en Michel Klemann voor het melden van nieuwe, onbekende kolonies.

Jeroen Kuipers

Roek

10 kijkhut Rammelwaard zonder vogels?

Nee, zo erg is het nou ook weer niet bij onze kijkhut bij de Rammelwaard, maar ze zitten meestal ver weg, omdat je ze verjaagd hebt, toen je kwam aanlopen. Rare situatie eigenlijk voor een kijkhut. Vooral niet leuk voor de toevallige passant zonder kijker. Daar moet wat aan gebeuren.

In november 2017 heeft Staatsbosbeheer (SBB) samen met een aantal leden van onze vogelwerkgoep verbeteringen aangebracht bij de vogelkijkhut Rammelwaard. Er is een richtingaanwijzer bij de dijk geplaatst, er zijn palen met gekleurde kop geplaatst en in de hut is een kaart opgehangen, waarop de vogels staan die vanuit de hut te zien zijn. Hierdoor is de hut beter te vinden en te gebruiken. Heel mooi! Maar de vogels worden nog steeds verjaagd als je komt aanlopen.

Vanaf het voorjaar van 2018 heb ik, in goede samenwerking met het VWG-bestuur, onderzocht of hier iets aan te doen is. Het maken van een scherm ligt het meest voor de hand. Rijkswaterstaat (RWS) had echter in het verleden ter plaatse juist bomen en struiken opgeruimd om de doorstroming te verbeteren. Dus dachten we in eerste instantie aan het verplaatsen van de hut. Hans Grotenhuis en ik hebben drie locaties onderzocht.

1. ca. 100 meter van de huidige plek tussen de bomen.
2. aan het eind van de plas.
3. halverwege de plas.

De eerste plek viel af vanwege de aanwezigheid van een beverburcht. De andere twee vielen af, omdat deze de rust van de vogels te veel zou verstoren. Jaël Bergwerf van SBB en ik hebben toen de mogelijkheden van een scherm onderzocht. Bij Katerstede, verderop aan de IJssel, was met toestemming van RWS een scherm geplaatst van wilgetenen. Maar een wilgetenenscherm in de Rammelwaard bleek de doorstroming van het water in de IJssel, veel meer dan bij Katenstede, te belemmeren. RWS kwam toen met het voorstel om de strook grond, binnen de regels van RWS (de vegetatielegger), te laten verruigen.

de kijkhut

Dat betekent dat deze strook mag uitgroeien tot een meter of twee. Dat mag omdat de rest van het stuk glad is. Er mag 10% ruigte zijn. Om het beter vast te leggen heeft Jaël bij RWS het verzoek ingediend om de strook definitief als ruigte op de vegetatielegger vast te leggen. Jaël verwacht dat er nog wel wat water door de IJssel zal stromen voordat dat voor elkaar is. Zij houdt het in de gaten.

In de tussentijd kan de strook dus lekker groeien. Jaël stelde voor om hier en daar wat wilgetenen in de grond te steken, zodat het sneller vol groeit. Dat heb ik inmiddels gedaan. Ze stelt verder voor met elkaar deze strook goed in de gaten te houden en zo nodig te snoeien. Dit om te voorkomen dat RWS moeilijk gaat doen. We kunnen daar volgens Jaël een gezamenlijke werkdag van maken. Doen, lijkt me!

Johan Blanksma

de drie onderzochte locaties

11

VWG bestuursverslag 2018

De samenstelling van het bestuur is in 2018 ongewijzigd gebleven.

- Voorzitter: Steven de Bie
- Penningmeester: Frans Parmentier
- Secretaris: Remke van Rijswijk
- Algemene bestuursleden: Hans Grotenhuis (tevens waarnemend voorzitter indien nodig), Michel Klemann, Joost Meilof, Carin Barendregt

Het aantal leden is dit jaar ongeveer gelijk gebleven, eind 2018 waren dat er weer ongeveer 150. De VWG onderhoudt contact met haar leden door middel van twee bijeenkomsten per jaar, berichten via de mail, de website, facebook (sinds 2013) en natuurlijk het jaarboek. In 2018 waren er naast de twee ledenvergaderingen drie informele ledenbijeenkomsten. Deze werden goed bezocht met per avond zo'n dertig aanwezigen. Tijdens deze avonden is er ruimte voor leden om vogelervaringen uit te wisselen, al dan niet met foto's of filmpjes.

Onderzoek

Leden van de VWG deden dit jaar weer mee aan diverse tellingen:

MUS (Meetnet Urbane Soorten), winter- en watervogeltellingen, PTT-tellingen.

Er is ook aandacht voor specifieke soorten: roek, knobbelzwaan, huiszwaluwen, oeverzwaluw, gierzwaluw. Trektellen gebeurt op de trektelpost Warnsveld aan het Groene Kanaal; de gegevens komen op trektellen.nl.

We doen mee met de jaarlijkse Euro Birdwatch begin oktober.

De Uilenwerkgroep de Oelenwappers houdt zich ook bezig met nestkastonderzoek.

In ons werkgebied zijn twee ringstations: Ringstation Klarenbeek (sinds 2013) en Ringstation Eefde (gestart in februari 2018). Resultaten zijn terug te vinden op trektellen.nl onder 'ringvangsten'.

De in 2017 in opdracht van de gemeente Zutphen opgehangen mezenestkastjes (200) zijn ook dit jaar weer door leden van de VWG gecontroleerd op bezetting en schoongemaakt.

Bescherming

Beschermen en creëren van broedplaatsen gebeurt op diverse manieren voor uiteenlopende vogelsoorten:

- nestkast slechtvalk op de toren van de Walburgkerk (2005 geplaatst, 2006 geopend; eerste broedgeval in 2015)
- weidevogelbescherming (Tichelbeeksewaard, Frans Parmentier; IJsbaan, Fons Roording)
- onderhoud oeverwaluwwand (sinds 2006)
- Uilenwerkgroep de Oelenwappers

Beleidsbeïnvloeding

Ook in 2017 heeft de VWG overlegd met de gemeente. De betreffende wethouder was bij het eerste overleg Coby Pennings en bij het tweede overleg Annelies de Jonge. De stadsecologe Hella van Helsdingen is ook bij dit overleg aanwezig. Punten die aan de orde kwamen, zijn onder andere de Tichelbeeksewaard, het mezenkastenproject, het beleid ten aanzien van ganzen en roeken, het maaibeeld, de verondieping van de Marswaardplas, het omgevingsplan Buitengebied, het Blauwboek en de inrichting van het Vitensterrein. Daarnaast houden Steven de Bie en Hans Grotenhuis zich bezig met het beleid van de provincie, zoals de jacht op ganzen, knobbelswanen en meerkoeten. Ook zijn er overleggen geweest met de initiatiefnemers van het zonnepark Revelhorst, met IJsselwind en met de waterschappen Vallei&Veluwe en Rijn&IJssel.

Educatie

Van maart tot juni was er een cursus vogelzang verzorgd door Adri Mulder, geholpen door bestuursleden en een cursusteam bestaande uit leden die eerder een cursus gedaan hebben. Deze cursus was voor leden van de VWG. In het najaar van 2018 was er geen vogelcursus. De leden van de excursiecommissie organiseerden in 2018 weer maandelijks een excursie en een weekend vogels kijken op Tiengemeten. De excursiecommissie bestaat uit Ans Houweling, Eveline Vinke, Henny Albers en Frank van der Haak.

De door Johan Blanksma en Jouck ledema gemaakte jeugdfilm over uilen is een aantal keer vertoond in filmhuis Luxor. Na de film konden kinderen uilenballen uitpluizen.

In 2017 zijn de Jonge Vogelaars van start gegaan. Kinderen van 8 tot 12 jaar kunnen meedoen met de activiteiten. De groep is in 2018 gegroeid tot 13 leden. De organisatie is in handen van Rob van Swieten, Frank van der Haak, Jouck ledema en Carin Barendregt.

Bedankt!

Het bestuur bedankt alle leden en andere betrokkenen voor hun inzet voor de vogelwerkgroep en vooral voor de vogels in Zutphen en omgeving.

colofon

© Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving 2019

Secretaris Remke van Rijswijk
vwgzutphen@gmail.com
www.vwg-zutphen.nl

Tekst: Joost Meilof, Hans Grotenhuis, Rob van Swieten, Renke van Rijswijk, Frank van der Haak,
Ans Houweling, Jeroen Kuipers, Michel Klemann, Johan Blanksma

Kaartjes pagina 23 en 26: Michel Klemann

Foto omslag: Jeroen Kuipers

Foto's binnenwerk per pagina:

Jeroen Kuipers: 4, 5, 9 ▲, 9 ▼, 20, 21 ▲, 21 ▼, 22, 28, 30, 33 ▲, 33 ▼, 36, 37

Rob van Swieten: 6 ▲, 6 ▼, 7, 8

Remke van Rijswijk: 10 ▲, 10 ▼, 11, 12, 13, 14, 15 ◀, 15 ▶

Michel Klemann: 25

Johan Blanksma: 34, 35

Frank van der Haak: 17 ▲

Eveline Vinke: 16, 17 ▼

Henny de Jong: 18, 19 ▲

Ellen Hochstenbach: 19 ▼

Eindredactie: Joost Meilof

Ontwerp en lay-out: Eveline Vinke

Realisatie: Diepenmaat Uitgeverij en Ontwerpbureau (www.diepenmaat.nl)

Jaarboek 2018 is een uitgave van Vogelwerkgroep Zutphen en omstreken.

De vogelwerkgroep is opgericht in april 2005. Wij hebben tot doel om vogels en hun leefgebied te beschermen, kennis te verzamelen over vogels in ons werkgebied en het enthousiasme voor vogels over te dragen. Dat willen wij bereiken door onderzoek, beleidsadvisering, voorlichting en educatie.

Meer weten? Bezoek onze website: www.vwg-zutphen.nl

